

Az *Énekléstől az Ének-zenéig* – tantervtörténeti összefoglaló

Ferencziné dr. Ács Ildikó

„A népiskolai énektanítás *alaki* célja, hogy felébressze és fejlessze a zenei érzéket s ápolja az énekhangot; egyúttal hathatós eszköze legyen a kedélyművelésnek, a vallásos és hazafias érzés, valamint a társas szellem ápolásának; *tárgyi* célja, hogy mentől több, maradandó értékű, becses magyar dal és ének váljék a tanulók tulajdonává s hogy alapot adjon az önálló énekléshez.” (Tanterv és utasítás 1905: 235)

A fenti idézet a mostanság sokat emlegetett „mindennapos éneklés” céljairól is szólhatna, valós korát és szerepét tekintve azonban több mint 100 esztendő megfogalmazása az Éneklés tantárgy elérendő céljainak. Jelen tanulmány részletes elemzésbe nem bocsátkozik, rá kíván azonban mutatni a tantárgy több mint egy évszázadot átölelő tantervi változásainak azon pontjaira, melyek az elnevezése és a tartalom mögött húzódnak. A tantervekből származó kiemelések ezért kizárólag az **éneklésre**, az énekes tevékenységekhez köthető tartalmakra fókuszálnak, és a továbbgondolást célozzák meg.

Tantervtörténeti összefoglalónkat rövid jogszabályi kitekintéssel kezdjük, fokozatosan kibontva és rátérve elemzésünk kizárólagos célterületére, az elemi népiskolai, illetve az általános iskolai ének tantervek megfogalmazásaira.

Magyarországon az általános *iskolakötelezettséget* (tankötelezettség) az 1868. évi népoktatási törvény¹ mondta ki. Felsorolta a népoktatási tanintézeteket: elemi és felsőbb népiskolákat, polgári iskolákat és tanítóképezdéket határozott meg. Népoktatási nyilvános tanintézeteket az országban létező hitfelekezetek, társulatok és magánegyhének, községek, valamint az állam tarthatott fenn a törvény által megszabott módon. A továbbiakban a községi (állami) oktatás színtereinek jellemzőit foglaljuk össze.

Elemi iskolák:

„48. § Az elemi népiskolai oktatás két tanfolyamot foglal magában, ugymint²:

1. a 6 évig tartó mindennapi, és
2. a 3 évre terjedő ismétlő iskolai tanítást.”³

A mindennapi iskolába a 6. évüket betöltött gyermekek jártak a 12. évük betöltéséig. Kivételt csupán azon gyermekekre nézve engedtek, akik négy évi elemi után felsőbb tanintézetbe (polgári iskola, középiskola) léptek, s ott legalább két évig tanultak. A 12. évet betöltött gyermekek, valamint azok, akik a mindennapi iskola valamennyi osztályát befejezték, ismétlő iskolába voltak kötelesek járni.

A 1868. évi XXXVIII. törvénycikk felsorolta azokat a tantárgyakat, amelyek tanítása minden iskolában törvény szerint kötelezettség volt. A községi elemi népiskolában köteles 13 tantárgy felsorolásában 12. helyen szerepelt az **ének**.

Felsőbb népiskolák:

A fiú- és leánygyermek számára elkülönítve folytatódhattak a tanulmányok az ún. felsőbb népiskolákban. A képzés a felső népiskolában a fiúk számára 3, a leány-gyermekek számára 2 év volt. Mindkét iskolatípus tantárgyai között szerepelt az **ének**.

Polgári iskolák:

¹ <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=86800038.TV#lbj0id48b2> Letöltve: 2020. január 2.

² A szó szerinti idézetekben a forrás írásmódját vettük át, nem alkalmaztuk a mai helyesírás szerinti szóalakot.

³ Uo.

Nagyobb községek, melyeknek anyagi ereje engedte, kötelesek voltak a felső népiskola helyett polgári iskolákat állítani és fenntartani. A polgári iskolákban a képzés fiúk számára 6 év, leánygyermek számára 4 év volt. A polgári iskola 18 tantárgya között 17. helyen szerepelt az **ének**. De megengedettek voltak bizonyos

„Rendkívüli tantárgyak, a mint a község ereje engedi, és rendkívüli órákban, a latin, francia s a t. nyelvek és **zene**.”⁴

Tanítóképezdék:

A gimnáziumra, reál-, vagy polgári iskolára épülő **tanítóképezdékben** kötelező tantárgyként szerepelt az **Ének és zene (különösen hegedű és zongora)**.

A felső népiskolai tanfolyamot teljesen elvégző lányok számára **tanítónőképezdék** létesültek, akik a felső nép- és polgári iskolákban levő leányosztályokat taníthatták. A tanítónőket képező intézetek számára megnevezett kötelező tantárgyak között azonban csak az **ének** szerepelt.

1868. évi népoktatási törvényhez kapcsolódó 1869-es tanterv 7 tantárgykorre vonta össze a tantárgyakat. Az utolsó „Művészeti tárgyak” pontban olvasható az **ének** és rajzolás. A tanterv II. részében „A tantárgyaknak iskolai évfolyamok szerinti felosztása és terjedelme” szerepel. Az éneklés tantárgy első bekezdése rendelkezik az egy- vagy többtanítós iskolák osztályösszevonásainak lehetőségeiről, majd röviden ismerteti a tantárgy évek szerinti felosztását.

„I. Osztály. Az iskolai első év.

A hallóérzék gyakorlása és a hangképzési gyakorlatok mellett, hallás után, szabatos előadással tanulnak néhány dalocskát, öt hangkörben.

II. Osztály. Az iskolai második év.

A múlt évben megkezdett gyakorlatok tovább vitele mellett, az ének hangjai szemléletileg és fokozatosan felmutatandók, azonban minden tudományos ismertetés nélkül.”⁵

Az „énektan elemeinek” tanítása csak a 3. osztályban kezdődik meg, és folytatódik az egy-, két-, majd három- és négyszólamú éneklés gyakorlásával.

Az 1877-es tanterv az Éneklés tantárgy vonatkozásában tartalmi visszalépést mutat az előző változathoz képest: már a néhány dalocskára vonatkozó elvárás is eltűnt az 1. osztályban.

„I. Osztály. Az iskolai első év.

Elemi gyakorlatok egy hangtól háromig, folytatva azt öt hang gyakorlásáig.

II. Osztály. Az iskolai második év.

Az előbbi évben megkezdettek folytatása hat hangon, azután fejlesztve egészen nyolcz hangig.”⁶

A további osztályokban is főként a gyakorlat- és hanglétra-alapú gondolkodás folytatódik.

Az elemi népiskola első komplex tanterve és utasítása 1905-ben jelent meg. A korábbi tanterv nem jelölte meg a tantárgyknál az elérendő célt, a tanítás anyagát legtöbbször csak általánosságban határozta meg, esetenként a tananyagba szőtt bele módszertani utasításokat. Az új, 1905-ös változat

---

⁴ Uo.

⁵ Néptanítók Lapja 2. évf. 39. szám Pest-Buda 1869. szeptember 30. pp. 609-617.

Néptanítók Lapja 2. évf. 40. szám Pest-Buda 1869. október 7. pp. 625-632.

⁶ A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1877. évi 21678. számú rendelete a népiskolák számára. Magyarországi rendeletek tára 1877. 154. pp. 571- 614.

elkülönítette a tantervet az utasítástól, minden tantárgynál megjelölve a tanítás célját. A 19. századi előzményekhez (1869 és 1877) képest új alapokon nyugszik az énektanítás cél- és feladatrendszere is.

„A népiskolai énektanítás *alaki* célja, hogy felébressze és fejlessze a zenei érzéket s ápolja az énekhangot; egyúttal hathatós eszköze legyen a kedélyművelésnek, a vallásos és hazafias érzés, valamint a társas szellem ápolásának; *tárgyi* célja, hogy mentől több, maradandó értékű, becses magyar dal és ének váljék a tanulók tulajdonává s hogy alapot adjon az önálló énekléshez.” (Tanterv és utasítás 1905: 235)

Visszaulva a kezdő sorokra, ismételten kiemeljük a ma is aktuálisnak értelmezhető megfogalmazást, továbbá pedig idézzük a *Módszer* című fejezetből az éneklésre vonatkozó alábbi megjegyzést:

A tanítónak legfontosabb feladata, hogy kellő kímélettel őrködjék a tanulók hangjának épsége felett, sőt azt a lehetőség szerint fejlessze is.” (Tanterv és utasítás 1905: 248)

Az 1925-ös új tanterv az 1905-ös szerves továbbfejlesztése volt. A tantárgyak tárgykörönkénti csoportosítása felülvizsgálatra került, így a megtörtént a korábbi *Művészeti tárgyak* elnevezéssel szereplő *rajzolás* és *éneklés* („mivel azok a *népiskolában* egyéb célokat is *szolgálnak*”) különválasztása és önálló tantárgyként való szerepeltetése. A továbbiakban a tantárgyat **ének** néven említik a tantervek.

A Klebelsberg Kunó minisztersége alatt közzétett új, népiskolai tanterv rögzíti a népiskola célját, kihangsúlyozva és a nemzeti nevelés középpontjába állítva a gyermekek vallásos, erkölcsös, értelmes és öntudatos hazafias nevelését (Tanterv 1925: 9). Az általános célkitűzésekhez igazodnak az egyes tantárgyak célmeghatározásai is. Az ének tantárgy esetében ez a következő:

„Maradandó értékű, magyar dalok és énekek elsajátítása s ezzel a magyar dal megkedveltetése; az énekhang ápolása, a zenei érzék felébresztése, az esztétikai érzés, a vallásos és hazafias érzület és társas szellem erősítése; az önálló, tudatos éneklés megalapozása.” (Tanterv 1925: 45, Tanterv és utasítások 1932: 41)

A magyar közoktatás történetének egyik legnagyobb szabású reformja az iskolarendszer belső szerkezetének modernizálása, egységes rendszerbe szervezése mellett feladatának tekintette a különféle iskolatípusok szerinti tananyagtartalmak korszerűsítését is.

„Sztankó Béla munkálkodásának köszönhetően az 1925. évi tanterv Ének tantárgyra vonatkozó tervezetének legnagyobb erénye, hogy a népdal éneklését helyezi előtérbe...” (Szabó é.n.: 64)

Nincs tisztában azzal azonban, hogy az ő tankönyveiben szereplő népdalok nem a legértékesebb réteget képviselik. Fontos újítás azonban, hogy

„... a három felső osztálynak arra alkalmas tanulóiból **gyermek-énekkar alakítható**, egy-két szólamú karének gyakorlására.” (Tanterv 1925: 49)

Az 1925-ös tanterv részletes utasítás kiadása nélkül lépett életbe. Az utasítások csak 1932-ben jelentek meg.

A következő, az 1941-es népiskolai tanterv az ének tantárgy célját a korábbiakhoz képest a következőképpen módosítja (félkövérrel szedve az eltérés):

„Maradandó értékű **népi** dalok és énekek elsajátítása s ezzel a magyar dal **és zene megkedvelése; a tudatos éneklés megalapozása**; az énekhang ápolása; **a zene iránti**

érdeklődés felkeltése; a zenei és az esztétikai érzék fejlődése; a vallásos és a hazafias érzés, továbbá a társasszellem erősödése.” (Tanterv és útmutatások 1941: I/46-47)

„Az öt felső osztály tanulóiból **gyermekénekkar alakítása kívánatos.**” (Tanterv és útmutatások 1941: I/49)

A részletes útmutatásokban [az énektanítás] „Alaki célja, hogy gondozza az énekhangot, felébressze, fejlessze a zenei érzéket és ezzel alapot adjon a tudatos énekléshez. Az énektanítás egyik legfőbb eszköze a kedélyművelésnek, a vallásos és hazafias érzület, az esztétikai érzés, valamint a társasszellem felébresztésének és erősítésének.” (Tanterv és útmutatások 1941: V/158)

A részletes útmutatóban továbbá külön rész foglalkozik a „hangárnyalással”, valamint az énekhang tisztaságának fontosságával.

1946-ban, az általános iskolák⁷ első tantervében már így határozzák meg az ének tantárgy rendeltetését:

„Cél: A zenei anyanyelv tudatos elsajátítása. A daloskedv élesztése. A zenei érdeklődés nevelése és irányítása. A zenei képességek fejlesztése. Jártasság a zenei „írás-olvasás”-ban a népdalok nehézségi fokán.” (Tanterv 1946: 37)

A részletes útmutatások bevezetőjében megfogalmazzák az énektanítás három fő célját (magyar népdal megszerettetése, hazai és külföldi műzene megismertetése, a szép és tudatos éneklésre vezető zenei elemek és sajátosságok tudatosítása), melyben benne foglaltatik az énekhang ápolása, a zenei érzék felébresztése, az értékes zene megkedvelése, az esztétikai érzék és különféle társas érzelmek ápolása (Részletes útmutatások 1946: 1).

Külön fejezetet kap az **énekkar**. A megfogalmazás itt már nem lehetőséget ad az énekkar szervezésére, hanem kötelezettségként szerepel:

„... a III-VIII. osztályos jobb hallású és alkalmas hangú növendékekből **énekkar alakítandó.**” (Részletes útmutatások 1946: 40.)

Hasonlóan hangsúlyos szerepet, önálló fejezetet kap az útmutatóban a hangképzés is. Ezidáig ez az első tanterv, ahol 8 osztályon keresztül heti 2 órát kap az ének tantárgy, valamint további heti 2 órát az énekkar.

1950. évi új tanterv újradefiniálja az ének tantárgy célját:

„A magyar népdaloknak, a Szovjetunió és a népi demokrácia dalainak éneklése. A munkásosztály harcok dalainak éneklése. A zeneírás-olvasás elsajátítása, a relatív szolmizációs éneklés és az abszolút hangnév olvasása alapján. [...] A tanulók hangjának védelme, az éneklési készség fejlesztése, a gyermekek hangjának kiművelése. A zenei művek, dalok átérzése és átélése, megértése. Szocialista jellem formálása az énektanítás útján.” (Tanterv 1950: 55)

Míg 1925-ben, 1941-ben és 1946-ban a tanterv lehetőnek, kívánatosnak, illetve alakítandónak tartja gyermekénekkar alapítását, 1950-ben, a *Karének* fejezet már így fogalmaz:

„Azokban az iskolákban, ahol ennek személyi feltételei megvannak, az iskola növendékeiből **énekkart kell szervezni.**” (Tanterv 1950: 57)

---

⁷ A 6650/1945. M.E. számú rendelet értelmében a népiskola 1-8., a gimnázium, ill. polgári iskola 1-4. osztályai helyett új iskolatípus létesült: általános iskola elnevezéssel.

1956-ban, az 1-4. osztályokhoz⁸, 1958-ban 5-8. osztályokhoz⁹ készült tantervek a célmeghatározás helyett a feladatokat ismertetik. Az 5-8. osztályos tanterv (majd ezt követően, az 1978-as tantervvel bezáróan valamennyi) a Karének heti óraszámát 2 órában határozza meg (Tanterv 1958: 178).

Jelentősebb változást a tantárgy felépítésében az 1962-es *Tanterv és utasítás* hoz: az általános iskolai énekórákra bevezetik a zenehallgatást. „Az új tevékenység miatt megváltozott a tantárgy neve: a korábbi énekből ének-zene lett. A zene elnevezés a tantárgy új nevében a zenehallgatásra utal” (Kiss 2013).

Az 5-8. osztályok számára megfogalmazott tantervi utasítás az ének-zenei órai feladatok mellett részletesen és konkrétan meghatározza a karéneklésre vonatkozó elvárásokat (Tanterv 1962: 613-314).

Az 1974-es tantervi követelményekben megjelenik a törzsanyag és kiegészítő anyag felsorolása. Az 5-8. évfolyamokon kiegészíti ezt a zenehallgatás törzsanyaga. Az éneklésnek és énekkari tevékenységnek továbbra is jelentős szerepet tulajdonít a tanterv.

Az 1978-as tanterv emellett jelzi a továbbhaladáshoz feltétlenül szükséges minimumot is (követelményminimum vastag betűs kiemeléssel).

Újra megjelenik a tantárgyaknál a cél meghatározása. A megfogalmazott célok elérése érdekében „a tanulókat aktív énekléssel és zenehallgatással mindenekelőtt kollektív zenei élményekhez kell juttatnunk” (Tanterv 1978: 339 és 777).

Az 5-8. osztályra vonatkozóan külön tananyagot és követelményeket fogalmaz meg heti 2 óra időtartamra vonatkozóan a **karének** számára (Tanterv 1978: 791).

Az ének-zenei tantervtörténet következő csomópontja 1995, a Nemzeti alaptanterv (NAT 1) megszületése.¹⁰ A Karének kikerül a tantervből, a későbbiekben kerettantervek utalnak rá, mint pl. a tanórán kívüli lehetséges zenei alkalmakra¹¹, vagy mint a kollektív művészi munka egyik színterére¹².

Az Ének-zene tantárgyra vonatkozó *Általános fejlesztési követelményekben* a következőt írja a Nat 1 *Az éneklési készség fejlesztéséről* (a „cél” meghatározása nem szerepel a tantervben):

„A zene megszerettetése, az élményekből fakadó aktív éneklési kedv felkeltése, az éneklési kultúra kialakítása, továbbfejlesztése. [...] dallamok éneklése zeneileg hibátlan előadással, helyes légzéssel, értelmes szövegkezeléssel, helyes artikulációval, a tiszta éneklésre való törekvéssel” (NAT 1995: 177).

„2000-től a kétszintű tartalmi szabályozás a kerettantervek bevezetésével háromszintűre módosult. 2003-ban jelent meg a második Nat, amelynek leglényegesebb változása az volt, hogy kikerültek belőle részletes tartalmi

---

⁸ *Tanterv és utasítás az általános iskola I-IV. osztálya számára.* Az oktatásügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1956.

⁹ *Tanterv az általános iskola V-VIII. osztálya számára.* A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1958.

¹⁰ Akkori közlésmód szerint NAT-ként rövidítve. A helyi tantervekkel együtt történő kétszintű tantervi szabályozás bevezetése felmenő rendszerben 1998-tól történt.

¹¹ 28/2000 (IX. 21.) OM rendelet mellékleteként kiadott kerettanterv: Ének-zene 5-8. évfolyam Fejlesztési követelmények.

¹² 28/2000 (IX. 21.) OM rendelet mellékleteként kiadott kerettanterv: Ének-zene 9-10. évfolyam Fejlesztési követelmények.

követelmények, más néven a normatív tananyagtartalmak. Ez a dokumentum 2007-ben az Európai Unió által ajánlott kulcskompetenciák bevezetésével bővült (Kaposi 2012).

A Nat 2 (2003)¹³ és Nat 3 (2007) az éneklési készségfejlesztéshez kapcsolódó tudnivalókat – csaknem azonos tartalommal – az ének-zene tantárgy fejlesztési feladatain belül, a *Zenei alkotóképesség* fejezetbe, az *Interpretáció* témakörébe helyezi:

„A zenének sokféle funkciója létezik, ezek között a megismerő, a szórakoztató, a gyógyító, a preventív szerep éppúgy megtalálható, mint a szocializáló. Ezért az éneklési készség fejlesztésekor nemcsak az életkornak megfelelő éneklés technikai képzésére, az éneklési kultúra kialakítására, az élményekből fakadó aktív zenélési kedv felkeltésére, továbbfejlesztésére kell hangsúlyt fektetni, hanem az értelmi, érzelmi kifejezés gazdagságára, az éneklés vagy éppen a tánc, a hangszerjáték személyiségépítő, teljes embert nevelő, közösségépítő, katartikus élményt magában rejtő funkciójára is, valamint az éneklés egészségfejlesztő funkciójára is.” (Nat 3. 2007: 7746)

Az ének-zene tantárgy általános bevezetőjében, a célmeghatározásban csupán burkoltan van szó az éneklés szerepéről, szó szerinti hivatkozás egyáltalán nincs a tantárgy nevében szereplő kifejezésre.

A tantervek újabb átfogalmazására és tartalmi megújítására 2012-ben került sor. Legfontosabb általános érvényű változás, hogy a dokumentum küldetésének megújítása mellett a közműveltségi tartalmak megjelenítésével ismét visszakerültek a konkrét tananyagtartalmak (Kaposi 2012). Az alapelvek és célok új struktúrával jelentek meg. Az ének-zene tantárgy esetén nevelési célok és oktatási célok kerülnek meghatározásra. Ez utóbbiban többek között:

„Az ének-zene oktatás célja olyan közös, együttes élmény megteremtése, amely révén a befogadás és az önkifejezés, valamint az egymásra figyelés harmóniája valósul meg.”

Az oktatás célját megfogalmazó szakaszban csupán az ötödik mondatban szerepel az éneklés szó:

„Az éneklés alapvető eszköz a zenei nevelésben, amelynek fontos célja a közösségi tudat erősítése közös zenei élmények által. Az aktív zenélés, különösen a társas zenélés jóval több élményt képes nyújtani a résztvevőknek, mint a zenehallgatás önmagában.” (Nat 2012: 10785)

A 2012-ben kiadott Nemzeti alaptanterv az általános alapelvek és célok lefektetése után meghatározza az ének-zene tantárgy fejlesztési területeit. A *Zenei reprodukció* fejezet első alapvetése: az *éneklés*:

„A tantervben meghatározott zenei anyag megszólaltatása egy- vagy többszólamú énekléssel, illetve hangszeres kísérettel történhet. Az éneklést kiegészítő tevékenységként javasolt a tanulók által könnyen elsajátítható hangszerek használata, valamint az énekórai műhelymunka kiegészítése kórusénekléssel.” (Nat 2012: 10786)

Figyelembe véve azt, hogy 1905-ben, az **éneklés** nevű tantárgy céljait számba vevő tantervi meghatározás első mondatában helyt kaptak az *énekbang*, *dal*, *ének*, *éneklés* kifejezések, továbbá a 20. században jelentős eredményeket értett magyar zenepedagógia legfontosabb alapvetése az éneklés, a vokális alapú zenei nevelés, elgondolkodtató látni a folyamatot, hogyan alakul át a tantárgy és a hozzá kapcsolódó énekkari tevékenység szerepköre. Gondolhatunk egyáltalán mindennapos éneklésre, ha a tantervi változások irányát követjük? Egyensúlyban van-e a tantárgy nevét adó két szó tartalmi kitöltése? A válaszokat minderre a 2020-as Nat és a vonatkozó kerettanterv hivatott megadni.

---

¹³ Bevezetése 2004. szeptember 1. Rövidítése: „Nat”.

Utóhang

A módosított Nat 2020. január 31-én jelent meg. Az alaptanterv részletes elemzése, értékelése és hatásának vizsgálata az előttünk álló időszak feladata lesz, az elmozdulás azonban pozitív irányba mutat. A Nat Művészetek fejezete az általános bevezetőben lefekteti:

„Az ének-zene tantárgy oktatása, a magyar ének-zene oktatás Kodály Zoltán zenepedagógiai és nemzetnevelési elveire épül. A köznevelésben részt vevő minden tanuló számára elérhető fejlesztő tevékenység elsősorban az **énekhangra** támaszkodik. [...]

Az ének-zene oktatásban kiemelt szerepet kap az **éneklés, kóruséneklés**. A tanórákhoz közvetlenül kapcsolódóan védett idő biztosítása szükséges az eredményes iskolai kórusműködés érdekében.

A kodályi filozófia lényege a közösségben éneklés, hiszen azok az ismeretek, melyeket a tanulók az énekórán megtanultak, művészi alkotómunkában nyernek jutalmat.”¹⁴

Az ének-zene tantárgyra vonatkozó általános alapelvek és célok között első helyen olvasható:

„Az ének-zene tanításának célja, hogy a tanuló:

1. **megszeresse az éneklést, a zenét** az e tárgyban megismert művészeti alkotások befogadásán keresztül.”¹⁵

A tantárgy tanításának specifikus jellemzői között az 5-8. és 9-10. évfolyamokon rögzített továbbá:

„Az ének-zenei nevelés egyik legfontosabb színtere a **kórus**.”

valamint

„A zenei élmények megszerzésének egyik legfontosabb színtere a **kórus**.”

---

¹⁴ Magyar Közlöny 2020. évi 17. szám p. 407.

<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes>

¹⁵ Uo. p. 408.

Összefoglaló táblázat a tantervek és utasítások kiadásáról

Év	Tanterv	Megjegyzés
1869	Tanterv a népiskolák számára	A népiskolai közoktatásról szóló 1868: XXXVIII. t.c. alapján hatosztályos népiskola
1877	Tanterv a népiskolák számára 1877. aug. 26-i 21.678. számú rendelet	A népiskolai közoktatásról szóló 1868: XXXVIII. t.c. alapján
1905	Tanterv és utasítás az elemi népiskola számára. Kiadta a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1905. évi június hó 16-án 2202. eln. számú rendeletével. Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda. Budapest, 1905.	El. népiskola első ttv. és utasítása Minden tantárgynál megadta a tanítás célját Az énektanítás terve új alapokon nyugszik
1918		1918 ttv. 1905-ös kiegészítése bizonyos ismeretekkel (ének változatlan)
1925	Tanterv az elemi népiskola számára. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1925. évi május hó 14-én 1467. eln. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1925.	Az utasítás csak 1932-ben jelenik meg. Külön tanterv az osztatlan népiskola számára is Rajzolás, éneklés önállóvá válása (korábban <i>Művészeti tárgyak</i> tárgykörben szerepeltek)
1932	Tanterv és utasítások a népiskola számára Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 2.495/1932 eln. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1932.	
1937	Tanterv és utasítások a népiskola VII-VIII. osztálya számára Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 3304/1937 eln. b) számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1937.	Átmeneti érvénnyel kiegészíti a 2495/1932. eln. számú rendeletet
1941	Tanterv és útmutatások a nyolcosztályos népiskola számára. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 55.000/1941. V. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1941.	1941 ttv. és útmutatás (1940-. évi XX. t. c. alapján) 5 kötetben 8 osztályos népiskola számára
1945 miniszteri rendelet általános iskola létesítéséről (6650/1945. M.E. számú rendelet: népiskola 1-8., a gimnázium, ill. polgári iskola 1-4. osztályai helyett új iskolát kellett szervezni: általános iskola elnevezéssel).		
1946	Tanterv az általános iskola számára. Kiadta a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter 75.000/1946. V.K.M. számú rendeletével. Országos Köznevelési Tanács. Budapest, 1946.	Az általános iskola első tanterve
	Részletes útmutatások az általános iskola tantervéhez. 10. füzet. Ének. Kiadta a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter 130.000/1946. III. ü. o. sz. rendeletével. Országos Köznevelési Tanács. Budapest, 1946.	
1950	Tanterv az általános iskolák számára. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1220-10/1950. VKM. számú rendelete. Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat. Budapest, 1950.	

1956	Tanterv és utasítás az általános iskola I-IV. osztálya számára. Az oktatásügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1956.	852-55/1956. V számú utasítás új Tanterv és Utasítás bevezetésére az általános iskola I-IV. osztályában
1958	Tanterv az általános iskola V-VIII. osztálya számára. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1958.	A művelődésügyi miniszter 48/1957. (M. K. 8.) M. M. számú utasítása az általános iskolák 1957/58. tanévi tantervéről és óratervéről
1962	Tanterv és utasítás az általános iskolák számára. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1962.	A művelődésügyi miniszter 162/1962. (M. K. 23.) M. M. számú utasítása az általános iskola új tantervének és óratervének kiadásáról (1961. évi III. törvény a M. Népközt. oktatási rendszeréről alapján) A zenehallgatás első ízben jelenik meg a tantervben.
1974	Tanterv az általános iskolák számára. A 162/1962. (M. M. 23.), módosítva a 114/1973. (M. K. 9.) MM számú utasítása alapján	Óratervek az 162/1962. rendelet módosítása: 168/1973. (M. K. 18.) MM utasítása alapján. A követelmények között megjelenik a törzsanyag és kiegészítő anyag felsorolása (A dalok törzsanyaga). 5-8. osztályban új: <i>A zenehallgatás törzsanyaga</i>
1978	Az általános iskolai nevelés és oktatás terve I-III. Oktatási Minisztérium. OPI. Budapest, 1978.	Az oktatási miniszter 114/1977. (M. K. 11.) OM számú utasítása az általános iskolai nevelés és oktatás tervének bevezetéséről Törzsanyag és kiegészítő tananyag A továbbhaladáshoz feltétlenül szükséges minimumot (követelményminimum) vastag betűs szedés jelzi.
1993 közokt. tv. (A közoktatásról 1993. évi LXXIX. törvény)		
1995	Nemzeti alaptanterv. (Nat 1) Művelődési és Közoktatási Minisztérium. 130/1995. (X. 26.) Korm. rendelet a Nat kiadásáról	Bevezetés: 1998 (1. 7. osztály) Kétpólusú (központi, helyi) szabályozási rendszer és kétszintű: alaptanterv, helyi tanterv Műveltségi területek közötti arányok százalékban meghatározva
2000	Kerettanterv A 28/2000 (IX. 21.) OM rendelet mellékleteként kiadott kerettanterv	2001-ben életbe léptetett tantervi rendszer (1. 5. 9. osztály) Kétpólusú és háromszintű szabályozási modell alakul ki
2003	Nat 2 243/2003. (XII. 17.) kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról	Kikerültek a részletes tartalmi követelmények (a normatív tananyag tartalmak)
2004	Kerettanterv az általános iskolák számára 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez	2004 első osztálytól felmenőben
2007	Nat 3 A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 243/2003 (XII. 17.) Korm. rendelet (a 202/2007. (VII. 31.) Korm. rendelettel módosítva	Kulcskompetenciák bevezetése
2008	Kerettanterv módosítása 2/2008. (II. 8.) OKM rendelete a 2004-es módosításáról	
2011. évi CXCV. tv. a nemzeti köznevelésről		
2012	Nat 4 110/2012. (VI. 4.) kormányrendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról	Közműveltségi tartalmak visszakerülése. Kétpólusú (központi, helyi) rendszer és háromszintű tartalmi szabályozás (Nat, kerettanterv, helyi tanterv).

		Bevezetése 2013 szeptemberétől 1. 5. és 9. évfolyamon (+ hat évfolyamos gimnáziumban a 7. évfolyamon), majd ezt követően felmenő rendszerben.
2012	Kerettanterv 51/2012 (XII. 21.) számú EMMI rendelt a kerettantervek kiadásának és jogállásának rendjéről	A tantárgyak minimálisan kötelező óraszámai, valamint a kötelezően közös követelmények évfolyamonként meghatározva.
2020	Módosított Nat A Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról	Háromszintű tartalmi szabályozás. Bevezetése 2020 szeptemberétől 1. 5. és 9. évfolyamon (+ hat évfolyamos gimnáziumban a 7. évfolyamon), majd ezt követően felmenő rendszerben.

Osztályonkénti heti óraszám (osztott iskola esetén)

Tanterv éve	Tantárgy neve	1. év	2. év	3. év	4. év	5. év	6. év	7. év	8. év	Összesen
1869	Éneklés	2	2	2	2	2	2	-	-	12 ¹⁶
1877	Éneklés	1	1	1	2	1	1	-	-	7
1905	Éneklés	1	1	1 (2 ¹⁷)	2	2	2	-	-	9 (10)
1925	Ének	1	1	1	2	2	2	-	-	9
1932	Ének	1	1	1	2	2	2	-	-	9
1937	Ének							1	1	11
1941	Ének	1	1	2	2	2	2	2	2	14
1946	Ének	2	2	2	2	2	2	2	2	16*
1950	Ének	2	2	2	2	2	2	1	1	14
1956	Ének	2	2	2	2					16*
1957/58						2	2	2	2	
1962	Ének-zene	1	2	2	2	2	2	2	2	15*
1974	Ének-zene	1	2	2	2	2	2	2	2	15*
1978	Ének-zene	1 70 félóra	2 64 óra	2	2	2	2	2	1 ^{1/2} 48 óra	14 ^{1/2*}
1995	Ének-zene	-	-	-	-	-	-	-	-	%
2000	Ének-zene	1 37	1 37	2 74	1 ^{1/2} 56	1 37	1 37	1 37	1 37	9 ^{1/2}
2003/04	Ének-zene	1 37	1 37	1 ^{1/2} 55,5	1 ^{1/2} 55,5 vagy 1/37	1 37	1 37	1 37	1 37	9 vagy 8 ^{1/2}
2012	Ének-zene	2	2	2	2	1	1	1	1	12
2020	Ének-zene	2	2	2	2	2	1	1	1	13

*+ Karének: 2 óra

Készült 2020. február 2-án

¹⁶ Kizárólag a hattanítós iskolákban jellemző. Az egy-, kettő-, három-, négytanítós modelleknél csökken az egyes osztályokra jutó óraszám.

¹⁷ A rendelet általános óraterve (összefoglaló táblázat) szerint heti 1 óra, összesen pedig 9, azonban az osztályonként meghatározott tanítás anyagánál heti 2 óra áll a III. osztály cím alatt.

Irodalomjegyzék

28/2000 (IX. 21.) OM rendelet mellékleteként kiadott kerettanterv.
http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=48664.234345 Letöltve: 2020. január 8.

Az általános iskolai nevelés és oktatás terve 1978. OPI. Budapest, 1981.

Kaposi József 2012. *Értékek és tartalmak.* <http://www.kaposijozsef.hu/wp-content/uploads/2012/07/Ertekek-es-tartalmak.pdf>. Letöltve: 2019. december 30.

Kiss Henriett 2013. Zenehallgatás az általános iskolában. *Iskolakultúra* 5-6.
http://epa.oszk.hu/00000/00011/00175/pdf/EPA00011_iskolakultura_2013_5-6_022-032.pdf
Letöltve: 2019. december 30.

NAT 1. 1995. *Nemzeti alaptanterv.* Művelődési és Közoktatási Minisztérium. Korona Kiadó. Debrecen.

Nat 2012.: 110/2012. (VI. 4.) Korm.rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. 10785. http://ofi.hu/sites/default/files/attachments/mk_nat_20121.pdf
Letöltve: 2019. december 30.

Nat 2020.: 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról. Magyar Közlöny 2020. évi 17. szám
<https://magyarkozlony.hu/dokumentumok/3288b6548a740b9c8daf918a399a0bed1985db0f/megtekintes>

Nat 3. <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/mk07102.pdf> Letöltve: 2019. december 30.

Szabó Helga é.n. *A magyar énektanítás kálváriája.*

Tanterv az általános iskola számára 1946. Kiadta a magyar vallás- és közoktatásügyi miniszter 75.000/1946. V.K.M. számú rendeletével. Országos Köznevelési Tanács. Budapest.

Tanterv az általános iskola V-VIII. osztálya számára 1958. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest.

Tanterv az általános iskolák számára 1950. A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1220-10/1950. VKM. számú rendelete. Tankönyvkiadó Nemzeti Vállalat. Budapest.

Tanterv az elemi népiskola számára 1925. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1925. évi május hó 14-én 1467. eln. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest.

Tanterv és utasítás az általános iskola I-IV. osztálya számára 1956. Az oktatásügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest.

Tanterv és utasítás az általános iskolák számára 1962. A művelődésügyi miniszter rendeletére. Tankönyvkiadó. Budapest, 1962.

Tanterv és utasítás az elemi népiskola számára 1905. Kiadta a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1905. évi június hó 16-án 2202. eln. számú rendeletével. Magyar Királyi Tudományegyetemi Nyomda. Budapest.

Tanterv és utasítások a népiskola számára 1932. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 2.495/1932 eln. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest.

Tanterv és útmutatások a nyolcosztályos népiskola számára 1941. Kiadta a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 55.000/1941. V. számú rendeletével. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest.